

Cuprins

Cuvânt înainte.....	9
Prefață	13

Capitolul 1

Spațiul public	17
1.1. Spațiul public – fundamente conceptuale și condiții de existență	17
1.1.1. Conceptul de spațiu public	20
1.2. Condițiile spațiului public	25
1.2.1. Principiile și valorile existenței sociale	27
1.2.2. Statul, societatea și societatea civilă	30
1.2.3. Comunicarea în spațiul public.....	41
1.3. Spațiul public digital european.....	46

Capitolul 2

Europeanizarea spațiului public	52
2.1. Cadrul conceptual asociat europeanizării.....	52
2.1.1. Globalizarea	52
2.1.2. Europeanizarea și modernitatea tendențială.....	58
2.2. Identitatea națională și cea europeană în contextul europeanizării spațiului public.....	66
2.3. Suveranitatea națională în contextul europeanizării spațiului public.....	80
2.3.1. Perspectivă asupra suveranității statelor membre ale Uniunii Europene	80
2.3.2. Natura derivată a suveranității unionale europene.....	88

2.4. Istoricul și noțiunea conceptului de europenizare	91
2.4.1. Câteva aspecte privind apariția și dezvoltarea conceptului de europenizare	91
2.4.2. Europenizarea vs. integrarea europeană – aspecte teoretice de delimitare	93
2.5. Europenizarea: forme și manifestări în spațiul public	98
2.6. Tratatul de la Lisabona – baza juridică a europenizării politice și sociale	105
2.6.1. Modelul politic al Uniunii Europene conform Tratatului de la Lisabona	105
2.6.2. Modelul social-economic: „Mai multă Europă socială”	112
2.7. Concepția românească asupra europenizării	116
2.7.1. Europenizarea și implicațiile ei asupra societăților europene și implicit asupra societății românești	116
2.7.2. Un concept românesc privind viitorul Uniunii Europene	123

Capitolul 3

Europenizarea administrației și spațiul administrativ

european	129
3.1. Administrația publică între stat și spațiul public european	129
3.2. Principiile bunei administrări și convergența administrativă europeană.	131
3.3. Europenizarea administrației. Spațiul administrativ european	137

Capitolul 4

Europenizarea ordinii și siguranței publice în spațiul

European	144
4.1. Delimitări generale ale conceptului de ordine publică	144
4.2. Autoritățile și forțele sistemului de ordine publică	148
4.3 Strategia ordinii și siguranței publice în logica europenizării.....	149
4.4. Cooperarea polițienească – o perspectivă a procesului de europeanizare a spațiului public.....	152
4.4.1. Scurt istoric al cooperării polițienești	152
4.4.2. Cooperarea polițienească în cadrul Uniunii Europene	154
4.4.3. Cooperarea judiciară și cooperarea polițienească în UE, instrumente și efecte în europeanizarea spațiului public.....	157
4.4.4. Instrumente actuale ale cooperării judiciare și polițienești și contribuția lor la europeanizarea spațiului public.....	158
4.4.5. Tendințe și provocări ale cooperării polițienești europene.....	162

Capitolul 5

Europenizarea între integrare normativă și guvernanză

multilevel	165
Considerații finale	172
Bibliografie.....	175

Prefață

Experiența ultimului deceniu a demonstrat că funcționarea eficientă a instituțiilor nu depinde exclusiv de existența unor norme juridice și mecanisme administrative, ci și de nivelul de încredere, de responsabilitate și de participare civică din societate. Din această perspectivă, europenizarea reprezintă nu doar un proces juridic și instituțional, ci și unul care influențează valorile și comportamentele cetățenilor.

Lucrarea este structurată în cinci capitole. Primul capitol analizează conceptul de spațiu public și condițiile sale de existență. Al doilea urmărește procesul de europenizare și efectele sale asupra identității, suveranității și construcției europene. Capitolul al treilea este dedicat administrației publice și spațiului administrativ european. Capitolul al patrulea examinează ordinea și siguranța publică în contextul europenizării și al Spațiului de Libertate, Securitate și Justiție. Ultimul capitol sintetizează principalele concluzii ale cercetării.

Integrarea României în Uniunea Europeană a extins cadrul tradițional al manifestării spațiului public și a determinat apariția unor noi forme de interacțiune între cetățeni, instituții și structuri de guvernare. Acest proces, desemnat în literatura de specialitate prin termenul „europenizare”, influențează atât funcționarea instituțiilor publice, cât și raportarea indivizilor la valorile și obiectivele comune ale Uniunii Europene. Europenizarea nu se limitează la adaptarea normelor și politicilor publice, ci presupune și dezvoltarea unui spațiu comun de responsabilitate, cooperare și participare civică.

O componentă importantă a cercetării este reprezentată de relația dintre europenizare și ordinea publică. În contextul intensificării riscurilor transfrontaliere, al criminalității organizate și

al transformărilor digitale, cooperarea polițienească și judiciară devine un element esențial al construcției europene și al consolidării Spațiului de libertate, securitate și justiție.

Crizele recente – sanitare, energetice, economice, de securitate sau generate de transformările digitale – au demonstrat că spațiul public european funcționează într-un mediu caracterizat de complexitate și de interdependență. Tocmai de aceea, europenizarea trebuie analizată și din perspectiva capacității instituțiilor europene și naționale de a răspunde provocărilor aflate într-o continuă transformare.

În ceea ce privește dimensiunea metodologică, am optat pentru o abordare predominant teoretică și conceptuală. A insista asupra cadrului normativ și a fundamentelor teoretice nu este determinat de o lipsă, ci exprimă intenția deliberată de a oferi un cadru de referință coerent, clar structurat, menit să faciliteze înțelegerea procesului de europenizare în întreaga sa complexitate. Exemplele empirice și studiile de caz concrete, deși valoroase, ar restrânge aria de aplicabilitate a concluziilor. De aceea am preferat să pun în primul plan analiza conceptuală, invitând cititorul și cercetătorii viitori să completeze acest tablou prin studii comparative sau empirice, adaptate diverselor contexte naționale.

Europenizarea este un proces dinamic, în permanentă schimbare, iar cifrele se modifică odată cu realitatea socială și politică. Lucrarea propune, astfel, să păstreze actualitatea prin caracterul său preponderent interpretativ, lăsând deschisă posibilitatea unor completări viitoare, realizate prin sondaje, rapoarte sau studii comparative, menite să adauge o dimensiune empirică suplimentară pe care demersul teoretic o sugerează, fără însă a o epuiza.

Tonul normativ și accentul pus pe idealuri nu trebuie înțeleși ca o formă de idealizare naivă, ci ca un exercițiu necesar de proiecție conceptuală a unui model de referință către care societatea europeană

aspiră legitim. Normativitatea are rolul de a indica direcții, de a contura repere și de a stimula reflectarea critică asupra a ceea ce „ar trebui să fie”, lăsând în același timp deschisă discuția asupra modalităților concrete de implementare.

În privința bibliografiei, lucrarea valorifică în mod semnificativ literatura de specialitate românească, în scopul evidențierii modului în care procesul europenizării este perceput și analizat în context național, fără a neglija contribuțiile relevante ale literaturii academice europene și internaționale.

Lucrarea nu își propune să ofere răspunsuri definitive, ci să stimuleze reflecția și dialogul asupra modului în care europenizarea influențează spațiul public, administrația și mecanismele de securitate din cadrul Uniunii Europene. Dacă va contribui, fie și într-o măsură modestă, la înțelegerea acestor transformări, atunci scopul său poate fi considerat atins.

Capitolul 1

Spațiul public

*Moto: „Spațiul public, prin natura sa,
nu se lasă cunoscut suficient”
Stănescu Vasile*

1.1. Spațiul public – fundamente conceptuale și condiții de existență

Ca domeniu de cercetare, spațiul public este extrem de vast, ceea ce impune o abordare interdisciplinară. Acesta reunește perspective din diverse domenii – de la științe politice, filosofie, drept, sociologie și economie, până la arhitectură, urbanism și chiar studiul jocului. Această cooperare este esențială deoarece spațiul public reprezintă un punct de convergență și interferență, definit de relații complexe de identitate și de perspective diferite.

Abordarea spațiului public ca temă de interes general este imperativă în contextul creșterii complexității sociale și al multiplicării riscurilor globale, precum criminalitatea transnațională, terorismul sau degradarea severă a mediului. Aceste dinamici accentuează polarizarea socială, alienarea și pasivitatea civică, perturbând echilibrul dintre raționalitatea colectivă și ordinea instituțională. În acest peisaj marcat de instabilitate, un spațiu public funcțional devine esențial: nu reprezintă doar un cadru geografic sau administrativ, ci și infrastructura critică necesară pentru reconstrucția solidarității, a coeziunii comunitare și a sentimentului de apartenență.¹

¹ Vasile Stănescu, *Spațiul public. Gestionare și comunicare*, Editura Universul Juridic, București, 2012, p. 13.

Se poate spune că, prin abordarea acestei teme, s-a ajuns să se facă apel la conștiința umană, la demnitate, la civilizație, la cultivarea principiilor și a valorilor, la respect, empatie și speranță, la iubire, compasiune și generozitate. Credem că toate aceste idealuri comunitare se pot realiza printr-o gestionare înțeleaptă a spațiului public.

Istoria culturii și civilizației demonstrează că societatea umană a înregistrat o evoluție spectaculoasă, deși neuniformă în timp și spațiu. Ceea ce merită reținut² este că acest proces a urmat pretutindeni traiectorii similare de organizare socială și administrativă: de la structuri bazate pe clanuri și triburi, până la configurarea agorei, a forumului și, în cele din urmă, a statului modern – nucleul a ceea ce numim astăzi spațiul public. Prin urmare, rădăcinile spațiului public sunt profund ancorate în marile civilizații ale lumii.³

Aceste modele istorice au funcționat ca medii de dezvoltare pentru structurile publice contemporane. Astfel, fundamentele spațiului public actual reflectă moștenirea unor modele diverse, precum cel greco-roman în spațiul european, cel mesopotamian și cel chinez în Asia sau cel aztec și cel incaș în America.⁴

Pentru spațiul public european, cei doi piloni ai culturii și civilizației, care constituie și rădăcinile spațiului public, sunt Grecia, cu Agora ateniană, și Roma antică, cu Forul Roman.

Civilizația greacă are originile în spațiul egeean – Creta, Grecia continentală și coasta apuseană a Asiei Mici – și s-a dezvoltat de-a lungul mai multor etape succesive: miceniană, obscură, arhaică, clasică și elenistică. Epoca clasică se bazează pe maturitatea culturii grecești, când se afirmă statutul atenian, democrația, organizarea

² Ibidem, p. 16.

³ Ion Craiovean, *Filosofia dreptului și dreptul ca filosofie*, Editura Universul Juridic, București, 2010, p. 25.

⁴ Vasile Stănescu, *Op. cit.*, p.17.

constituțională și judecătorească, precum și marile tradiții ale filosofiei, științei și artei.⁵

Din perspectivă teoretică, apariția cetății este explicată de Platon prin natura socială a omului și prin nevoia acestuia de a coopera, atribuindu-i polisului misiunea fundamentală de a institui dreptatea. În acest context se conturează și prima formă instituționalizată de spațiu public: agora ateniană, loc al deliberării politice, al justiției, al vieții administrative și al participării civice.⁶ Agora devine astfel nu doar un spațiu fizic, ci și un cadru normativ al vieții publice și al exercițiului democratic.

Din perspectivă aplicativă, modelul grec este continuat și sistematizat de civilizația romană, care aduce o contribuție decisivă în plan juridic și administrativ. Organizarea statului roman – de la regalitate la republică și imperiu – generează un al doilea nucleu al spațiului public european: Forumul Roman, centru politic, religios și economic al cetății. Dreptul roman introduce pentru prima dată distincția dintre dreptul public și dreptul privat, consacrand ideea statului ca persoană juridică supusă normei și instituind premisele unei societăți civile organizate.

Din perspectiva poziționării noastre teoretice, geneza spațiului public european nu este o simplă succesiune de instituții, ci un proces de transformare treptată de la cutuma locală la norma generală. Dacă inițial dreptul se întemeia pe obiceiuri fragmentare, experiența romană a realizat trecerea către reguli aplicabile pe un teritoriu extins – premisă esențială pentru configurarea spațiului public. În această evoluție, germenii spațiului public și ai statului modern au fost constituiți, succesiv, de primele comunități, cetăți, orașe și structuri

⁵ J.-P. Vernant, *Originile gândirii grecești*, Humanitas, București, 1995, p. 87-102.

⁶ Platon, *Republica*, Cartea II, trad. rom., Editura Științifică, București, 1986, p. 369-372.

imperiale. Toate aceste formațiuni au jalonat trecerea de la forme primitive de organizare la ordinea juridică și politică contemporană.

În prezent, analiza spațiului public nu poate ignora dimensiunea digitală, care, prin redefinirea relațiilor sociale și politice la nivel global⁷, a mutat dezbaterea publică în mediul online și a consolidat dependența societății de tehnologiile digitale.⁸

1.1.1. Conceptul de spațiu public

Apariția sistemului instituționalizat al organelor de stat – care a creat „serviciul public” – a favorizat dezvoltarea ideii de spațiu public – sferă publică – scopul și obiectul acestuia fiind trecerea de la administrativ-organizatoric și economic la întreaga activitate social-umană, începând cu cea politică, constituindu-se ca loc de manifestare a tuturor formelor de socializare.⁹

Spațiul public constituie o sferă deschisă, accesibilă comunității pentru exprimare și acțiune în cadrul statului de drept și al democrației. Acesta presupune schimbul de idei, comunicarea, participarea și responsabilitatea civică în raport cu politicile publice și problemele comunitare, fiind ghidat de imperativul binelui comun. Acest cadru generează un spirit public specific, care funcționează ca indicator al legitimității sale, garantând libertatea de acțiune a actorilor implicați și un grad optim de convergență în interacțiunile sociale.

Cu toate acestea, cercetările de profil evidențiază și existența unei realități informale sau subterane, care funcționează în paralel cu structurile oficiale, deși se manifestă în limitele aceluiași spațiu

⁷ J. Habermas, *The Structural Transformation of the Public Sphere*, Polity Press, 2021 (ediție revizuită).

⁸ Comisia Europeană, *Modelarea viitorului digital al Europei*, Bruxelles, 2020, disponibil la: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/ALL/?uri=CELEX:52020DC0067>

⁹ Vintilă Mihăilescu, „Muzeul sinelui” în *Revista Dilema veche*, nr. 386/2011.